

86. Hegyfalu határa (Vas megye) Ő, B, V, LT, Á, Kk, I

Az M86 gyorsforgalmi út Szeleste–Csorna közötti szakaszának Vas megyét érintő nyomvonalán a település határában az alább lelőhelyek feltárását végeztük.

Köris-patak mente (KÖH 67183): A 2012 őszén végzett próbafeltárások²⁵ eredményei alapján 2013. március 27-én kezdtük meg a lelőhely megelőző feltárását. A télen lehullott nagy mennyiségű hó, illetve olvadáknak keveréke a szelvényeket teljesen elborította. A lelőhely agyagos-feketés humuszos talaja miatt ez a nedvesség sokáig nem tudott elszivárogni; egyes helyeken az ásás végéig megmaradt.

Ebben közrejátszott, hogy a terület földrajzi viszonyai meglehetősen eltérő képet mutatnak. A nyomvonalba eső lelőhelyszakasz középső része egy kisebb dombhátra fut föl, amin a közepe tájékán enyhe mélyedés található. Ez természetes gyűjtőmedencéje volt a kapillárisokon átszivárgó talajvíznek. A lelőhely mélyebben fekvő KÉK-i és NyDNy-i részein alig találtunk objektumot. Amik voltak, azok is inkább az őskor későbbi szakaszára keltezhetők. A lelőhely legmagasabb pontján hulladéktároló gödrök helyezkedtek el; lakóházra utaló jelenség itt érdekes módon nem került elő.

A lelőhelynek otthont adó magaslatot jelenleg két oldalról (É és Ny) a Köris-patak fogja körbe. Azt, hogy ez a régészeti korokban is így lehetett bizonyítja az az öntéstalaj és sásosnád területre jellemző apró fekete pöttyökkel tarkított felszín, ami a lelőhely egészen megtalálható. D-ről egy kisebb völgy, majd ismét egy magaslat zárja a lelőhelyet, míg K felé egy viszonylag sík, lapályosabb térség következik. Utóbbin a próbafeltárás során sem találtunk régészeti értékkel rendelkező jelenséget.

A megelőző feltárás során, 2013. március 27.–június 12. között, 490 objektumot tártunk föl (a próbafeltárással együtt 601 objektum került elő). Ezek döntő többsége kis méretű, sekély cölöplyuk, de azonosítottunk több lakóépületet és 3 hatalmas méretű hulladékgödröt is.

A próbafeltárás során egyértelművé vált, hogy több korszakú lelőhellyel van dolgunk. A megelőző feltárás ezt a képet egyszerűen igazolta, másrészt kissé módosította is. A megelőző feltárás során nem találtunk Árpád-kori jelenséget, ezért a próbafeltáráson előkerült műhelyépületként azonosított objektum és a hozzá tartozó kohó(?) önmagában képviseli a középkor e szakaszát. Mivel a megelőző feltárás nem terjedt ki a lelőhely teljes, még a nyomvonalba eső részére, ezért biztosan nem jelenthető ki, hogy ilyen korú objektum több nincs a lelőhelyen, de a megelőző feltárás által érintett szakaszon biztosan nincs.

Öt késő vaskori lakóépületet tártunk föl. Ezek mindegyike sekély, téglalap alakú ház volt, hossz tengelyük K–Ny-i. Mindegyikben találtunk egy sárgás-fehér keményre tapasztott, 5–10 cm vastag, meglehetősen egyenetlen felületű padlóként azonosított réteget. A házak hossz tengelyében egy-egy cölöplyuk állt, ami szelemenés tetőszerkezetre utal. Felmenő falakat, vagy ezekre utaló omladékot egyetlen esetben sem találtunk.

Föltűnő volt, hogy minden lakóépület mellett cölöpszerkezetes, általunk gazdasági épületként azonosított (ólak, karamok) jelenségek kerültek elő. Átlagos területük 20–50 m² között mozgott. Ezekhez képest a lakóházak egészen kis méretűnek tűntek a maguk 10–16 m²-vel.

A késő vaskori telep házainak feltűnő jellegzetessége, hogy egyikben sem találtunk tűzhelyet. Ez alapján feltételezhető, hogy vagy rövid idejű településsel, vagy ideiglenes szállásterülettel van dolgunk. A leletanyag alapján a települést a LT B2 végétől a LT C2-ig keltezzük. A megelőző feltárás eredményeként le tudtuk határolni a kelta települést. Az 518-as karótól az 514-ig, illetve az 514–535-től ÉK-re található.

Ettől a vonaltól (514–535) DNy-ra jellemzően az őskor korábbi szakaszából származó leletek kerültek elő, de az anyagban, nagyon kis számban, föl-föl tűnik egy-egy késő vaskori tárgy is. Ez arra utalhat, hogy egyes objektumokat a késő vaskorban újra használatba vettek.

A lelőhelyen késő bronzkori objektumok előkerülése nem volt váratlan, de a próbafeltárás eredményeinek ismeretében mindenesetre meglepetésként értékelhető. A késő vaskori településrészlet ÉK-i határán a mai felszíntől számított -40 cm-es mélységben már nagy mennyiségű kerámiaszóródás jelezte a késő bronzkori jelenséget. Beásást, vagy objektumot nem lehetett észlelni; az anyag a mezőgazdasági művelés következtében a recens humuszba került. Ez azért is különösen érdekes, mivel az altalaj itt mintegy 140–160 cm-re található a mai felszín alatt. A nagy mennyiségű kerámiaanyag mellett előkerült egy tökéletesen ép állapotú bronztű is, ami a RB D–Ha A1 időszak körülire keltezhető. A késő bronzkori anyaghoz tartozik még egy *pitvos* temetkezés is, aminek előkerülése viszont teljes mértékben váratlan volt.

A lelőhelyen a megelőző feltárás során 4 extrém méretű objektumot tártunk föl. Ezek jelentkezési feltételek méretéhez képest nagyon sekélyek voltak, mindazonáltal hatalmas mennyiségű anyagot szolgáltatottak. Ez az anyag a kora bronzkortól (post-Vučedol kor) a késő bronzkorig, annak végéig, esetlegesen a kora vaskor kezdetéig szóródik. Feltehetőleg több korszakon keresztül használták a lelőhelynek ezt a részét. Feltűnő, hogy sem a próba-, sem a megelőző feltárás során nem találtunk olyan településjelenséget (lakóobjektumot), ami indokolta volna ilyen nagy mennyiségű leletanyag előkerülését. Feltételezhető, hogy a bronzkori település lakóházai a tervezett nyomvonalról K-re és/vagy D-re találhatók.

A megelőző feltárással nyert eredmények alapján kijelenthető, hogy a lelőhely kivételesen intenzív leletanyaga alapján kiemelkedő fontosságú a magyar- és a közép-európai őskori régészet szempontjából. A régészeti értékkel rendelkező jelenségek a mai felszínhez nagyon közel már észlelhetők; ez a mélység 20–40 cm között mozog. Emiatt bármilyen földmunka (már a mezőgazdasági művelés is) erőteljesen rongálja. Bizonyos az is, hogy a megelőző feltárással nem érintett részeken hasonlóan kimagasló jelenségsűrűség és leletanyag mennyiség található, melyek feltárás nélkül minden bizonnyal elvesznek a tudományos vizsgálatok látóteréből.

Munkatársak: Horváth András és Vámos Péter régésztechnikusok, Körmeny Tibor geodéta.

MLADONICZKI RÉKA – MRENKA ATTILA

84–86-os utak kereszteződése (KÖH 35764): A lelőhely területén 2012. október 26. és november 8. között próbafeltárást végeztünk az M86 gyorsforgalmi út építéséhez kapcsolódóan.

A lelőhely Hegyfalu község belterületétől K-re, a 84-es és a 86-os sz. főutak körforgalmú kereszteződésének DNy-i nyegedében található.

25 RKM 2012, 50.